

MÚSICA

La Filarmónica organiza un recital de un dúo de saxofones

La Sociedad Filarmónica de Monforte organiza un concierto de un dúo de saxofones que se ofrecerá el viernes en la Casa de Cultura, a las 20.15 horas. El grupo está formado por Sara Méndez, natural de Sober, y Guillermo Presa, de San Sebastián. El dúo interpretará piezas de Georg Philipp Telemann, Paul Hindemith, Fernande Debruck, Charles Koechlin y Francis Poulen.

AUDIOVISUAL**Proyección de un filme sobre el accidente de Angrois en Monforte**

En el Centro Cívico Social del paseo del Malecón de Monforte se proyectará mañana —a las 20.30 horas— el documental *Angrois no esquecemento*, sobre el trágico accidente ferroviario de Santiago del 2013. El acto está organizado por Sindicato Ferrovial y contará con la presencia de miembros del colectivo Lentes Divergentes, que realizó el filme.

La cantante presentará su primer disco. RICARDO GARCÍA

CONCIERTOS**La cantante Alba María actuará en la Casa de Cultura monfortina**

La Casa de Cultura de Monforte acogerá el sábado —a las 19 horas— un concierto de presentación de *Alfíndia*, el primer disco de la cantante Alba María. La entrada cuesta cinco euros, que se reducen a tres para estudiantes, jubilados y desempleados. En el concierto actuarán también el guitarrista Felipe Villar, el contrabajo José Manuel Díaz y el percusionista Carlos Freire.

DESARROLLO RURAL**Plazo de petición de ayudas del Leader en el GDR Miño-Ulla**

El grupo de desarrollo rural Miño-Ulla abrió el plazo de presentación de solicitudes de nuevas ayudas del plan Leader. Las peticiones pueden presentarse hasta el 31 de marzo en la sede del grupo, en el edificio multiusos de Chantada, donde se facilitan los impresos necesarios. Los interesados pueden informarse en el número de teléfono 982 462 197.

LUCÍA PEREIRA FARMACÉUTICA E HISTORIADORA DA ARTE

«As viñas da Ribeira Sacra usáronse para pintar os murais das igrexas»

A investigadora estudiou os pigmentos empregados nas pinturas renacentistas

FRANCISCO ALBO
MONFORTE / LA VOZ

Licenciada en farmacia e estudiante de historia da arte, Lucía Pereira Pardo centró a súa tese de doutoramento nun estudo sobre as pinturas murais renacentistas das igrexas da Ribeira Sacra. No seu traballo avaliou os principais problemas de conservación deste valioso e pouco coñecido patrimonio artístico e identificou materiais empregados polos artistas para elaborar as pinturas.

—No seu traballo estuda os murais de vinte igrexas, pero na zona hai bastantes más.

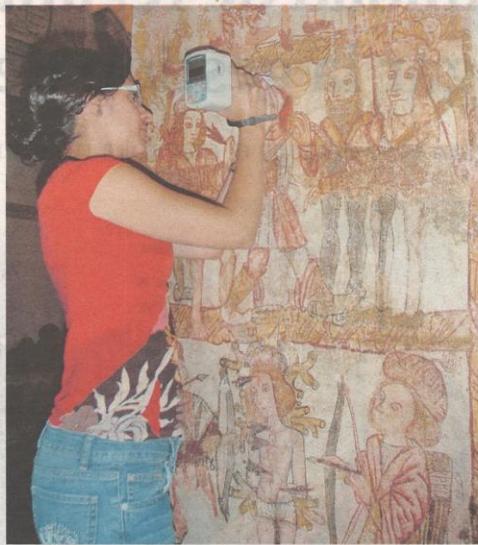
—Si, traballei en dezaseis igrexas da zona lúxense e catro da zona ourensá. Na Ribeira Sacra hai moitos más murais dessa época, pero para este estudo fixemos unha selección, centrándonos nos conxuntos peor conservados. Deixamos de lado murais como os de Santa María de Sete-ventos ou San Vicente de Pombeiro, que foron restaurados en tempos recentes e non presentan grandes problemas.

—¿Cales son os casos máis serios de deterioro que detectou?

—O más grave que vin foi a igrexa de San Pedro de Rocas, no municipio ourensán de Esgos. É un conxunto no que é difícil intervir porque se trata dunha igrexa rupestre, escavada na rocha, e presenta unhas características moi particulares, pero tamén é moi singular, porque son pinturas románicas, das que hai pouquísimas mostras en Galicia. Os demás conxuntos murais da Ribeira Sacra son máis tardíos, a maioría do século XVI.

—¿E cales poden servir como exemplo de boa conservación?

—Un traballo especialmente ben feito foi o do conxunto de Santa María de Nogueira de Miñio, en Chantada, que foi restaurado hai moi pouco tempo, a finais do ano pasado. Foi unha excelente intervención desde o punto de vista técnico e ademais fixose entre os vecinos da zona un labor de divulgación moi interesante e moi necesario, porque este patrimonio continúa sendo moi pouco coñecido a pesar do grande valor que ten.

Lucía Pereira analiza as pinturas de San Fiz de Cangas, en Pantón

beira Sacra son máis tardíos, a maioría do século XVI.

—¿Que técnicas utilizaron os artistas para pintar estos murais?

—A más frecuente é a pintura ao fresco, sobre unha revocadura húmida. Foi a técnica utilizada aproximadamente no 90% dos casos, e é moi adecuada para garantir a conservación das pinturas. En certos casos detectamos a presenza de pequenas cantidades de substancias orgánicas moi degradadas que suxiren o uso de técnicas diferentes, como o mezzo fresco, sobre unha revocadura parcialmente seca.

—¿De onde obtiñan os materiais para elaborar as pinturas?

—En grande parte usaron mate-

riais locais que podían obter no entorno inmediato. Por exemplo, os óxidos de ferro o ocre amarelo, que é unha terra que se pode atopar na zona. Para os tons negros e grises usaron madeiras calcinadas e imaxinamos que utilizaron sarmentos procedentes das viñas da zona. Iso é algo que se facía con frecuencia. Pero ás veces emprégaron pigmentos que non se encontran de forma natural neste territorio. Por exemplo, nos murais de Nogueira detectamos un azul moi especial, chamado azul esmalte, que se facía con vidro de cobalto triturado. E tamén hai tons verdes elaborados con malaquita, un mineral desa cor. No claustro de Santo Estevo de Ribas de Sil usouse un pigmento amarelo coñecido habitualmente polo seu nome italiano, gialloline, que se elabora con chumbo e estano. Pero ese é o único caso rexistrado en toda a zona.

—¿Hai algún pigmento especialmente pouco común?

—En Nogueira usaron un violeta de orixe orgánica, posiblemente o extracto dunha planta que non conseguimos identificar con claridade. A miña teoría é que se utilizou bagazo de uva. E na igrexa de San Salvador de Ínsua, en Taboada, empregouse un pigmento azul moi peculiar, chamado azul óptico, que se consegue misturando cal con ósos ou cornos carbonizados. Este recurso utilizouse en pinturas románicas do Pirineo catalán e está documentado tamén en Portugal. Os pigmentos azuis eran carísimos nesa época e esta técnica servía para substituílos.

«O estudo estivo moi marcado polos recortes»

A tese de doutoramento de Lucía Pereira foi dirixida por dúas profesoras do departamento de edafoloxía da Universidade de Santiago, Benita Silva Hermo e Beatriz Prieto Lamas.

—¿Por qué un departamento de edafoloxía participa nunha investigación sobre pintura renacentista?

—É que na USC existe tradicionalmente un grupo de científicos de diversas especialidades que se dedica a investigar sobre o patrimonio artístico. Foi impulsado polo catedrático Francisco Guitián Ojea, que traballou moito en xeoloxía e fixo investi-

gacións sobre os granitos dos monumentos históricos de Santiago. Eu formeíme como farmacéutica, pero sempre me apaixonou na pintura e cando descubrí que existía este grupo de investigación decidí incorporarme a el. O proxecto de investigación sobre os murais desenvolveuse no ámbito deste grupo.

—Os murais das igrexas da Ribeira Sacra foron na súa maioría tapados con cal. ¿Esa práctica favoreceu ou prexudicou a súa conservación?

—En principio o cal non dana as pinturas. Hai conxuntos que áñda non se destaparon e é me-

llor que sigan así mentres non haxa un proxecto concreto, non só para restaurar os murais, senón tamén para sanear os muros e garantir o bo estado de conservación do edificio. Se non é así, destapar as pinturas pode ser contraproducente, porque quedan más desprotegidas fronte ás filtracións de auga e aos fungos. O problema da cal é que pode facer que a presenza das pinturas pase desapercibida e que sexan destruídas ou danadas por obras.

En Santo Estevo de Ribas de Sil, en certo momento, repintaron os muros porriba do cal que tapaba as pinturas renacentistas. Pa-

ra que a nova pintura se agarrase mellor á superficie picaron a capa de cal e deixaron as marcas dos picos nos frescos que estaban por debaixo.

—¿Foi difícil conseguir financiamento para este proxecto?

—Contou con apoio económico da Dirección Xeral do Patrimonio Cultural, pero foi complicado porque é un estudio que levou moito tempo e estivemos moi marcados polos recortes de bolsas e de pagas extras. É un problema xeral en Galicia. Temos investigadores moi preparados en moitos campos, pero os medios son moi limitados.